17/05/2019

«Έρευνα, Καινοτομία και η Ευρωπαϊκή προοπτική»

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Ομιλία πραγματοποίησε ο Αναπληρωτής Υπουργός Έρευνας και Καινοτομίας Κώστας Φωτάκης στην εκδήλωση «Έρευνα, Καινοτομία και η Ευρωπαϊκή προοπτική»

Ακολουθεί η ομιλία:

«Το θέμα της σημερινής εκδήλωσης βρίσκεται στην καρδιά των διεργασιών που καθορίζουν το ευρωπαϊκό μέλλον τόσο στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και των μεμονωμένων Κρατών Μελών.

Στις διεργασίες αυτές, μια συχνή παραδοχή είναι ότι η επένδυση στην Έρευνα και την Καινοτομία οδηγεί νομοτελειακά στην πρόοδο της Οικονομίας και της προσπάθειας για αειφόρο Ανάπτυξη. Η παραδοχή αυτή προκύπτει από τη διαπίστωση ότι ώριμες βιομηχανικά χώρες, όπως οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία, επενδύουν σημαντικούς πόρους στην Έρευνα και την Καινοτομία για να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Αντίστοιχα, χώρες που το παραγωγικό τους μοντέλο ήταν βασισμένο στην εισαγωγή τεχνογνωσίας από το εξωτερικό, όπως η Κίνα και

η Ινδία, επιδιώκουν σήμερα τη δημιουργία εγχώριας ερευνητικής βάσης με στόχο την παραγωγή πλούτου για την αναβάθμιση της Οικονομίας τους.
Αναπόφευκτα, οι διεργασίες αυτές συμβαίνουν σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού μέσα στο ιδιαίτερο περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης της Γνώσης και της Ανοικτής Επιστήμης που επικρατεί σήμερα.

Ο ανταγωνισμός αυτός αναμένεται να ενταθεί ακόμη περισσότερο στο πλαίσιο της λεγόμενης 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης (4ΒΕ) και των τεχνολογιών που την καθορίζουν.
Τεχνολογίες κλειδιά στην 4ΒΕ, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη, η Βιοτεχνολογία και η Γενετική, η Νανοτεχνολογία, η Φωτονική, τα Προηγμένα Υλικά, ο Κυβερνοχώρος, οδηγούν σε νέες, ανατρεπτικές επεμβάσεις στα μέσα και τον τρόπο παραγωγής και επηρεάζουν τη θέση των χωρών στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας.

Εδώ να σημειωθεί ότι οι κοινωνικές επιπτώσεις που μπορεί να προκληθούν ως συνέπεια της 4ΒΕ ενδέχεται να είναι δραματικές. Για το λόγο αυτό χρειάζεται ιδιαίτερη εμβάθυνση και παρεμβάσεις, αποφεύγοντας τον εγκλωβισμό σε τεχνοφοβικές προσεγγίσεις.

Σε αυτό το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον κινείται η σημερινή Ευρώπη με κύριο χαρακτηριστικό την ηγεμονία ενός άτεγκτου οικονομισμού. Ενός οικονομισμού που συχνά επιβάλλει τους ρυθμούς και τις μορφές οικοδόμησης της Ένωσης με βασικό κριτήριο την ένταση των δεικτών της οικονομικής μεγέθυνσης κυρίως με βάση πολιτικές λιτότητας.
Η άμεση συσχέτιση της συμβολής της Έρευνας με την Οικονομία υπάρχει διάχυτη σε πολλά ευρωπαϊκά κείμενα, όπως σε αναφορές για τη στρατηγική της Λισαβόνας για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (ERA). Η προώθηση της Έρευνας είναι δυνατόν να οδηγήσει την ΕΕ στη διατήρηση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της

στην παγκόσμια αγορά. Αυτό όμως δεν συνεπάγεται ότι το ίδιο θα συμβεί αυτόματα για όλα τα κράτη μέλη, ακόμα και αν διαθέτουν ισχυρό ερευνητικό υπόβαθρο και παρά τις πολιτικές Συνοχής που έχουν διαμορφωθεί και εφαρμοσθεί για πολλά χρόνια.

Αυτό άλλωστε διατυπώνεται εύγλωττα και στο ερώτημα που τίθεται για να απαντηθεί από τα κράτη-μέλη κατά το επικείμενο άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Έρευνας:
«Με όλες αυτές τις νέες προκλήσεις μπροστά μας, ποιες είναι οι στρατηγικές επιλογές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο που θα εξασφαλίσουν ότι η Έρευνα και η Καινοτομία θα οδηγήσουν σε μια περισσότερο ανταγωνιστική ΕΕ;»

Η σχέση Γνώσης και Οικονομικής Ανάπτυξης είναι σύνθετη και χρειάζεται ιδιαίτερη προσέγγιση σε κάθε χώρα. Καθορίζεται από παράγοντες που έχουν να κάνουν με την επιστημονική και τεχνολογική ωριμότητα και ετοιμότητα, τη γεωπολιτική θέση και την ιστορική μνήμη των χωρών, την ύπαρξη αγοράς, τις εργασιακές σχέσεις, το βαθμό κοινωνικής συναίνεσης, την κουλτούρα που κυριαρχεί και το αξιακό σύστημα της κοινωνίας.

Εστιάζοντας στη χώρα μας, τις τελευταίες δεκαετίες, αν και έγιναν προσπάθειες βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της μέσα από την Έρευνα, τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά. Συχνά οι παρεμβάσεις έγιναν με τρόπο στρεβλό και αποσπασματικό, χωρίς συνέχεια και με άκριτη μηχανιστική υιοθέτηση ευρωπαϊκών πρακτικών μη προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες συνθήκες της χώρας, οι οποίες μάλιστα εντάθηκαν στα χρόνια της κρίσης.

Στην πολιτική που διαμορφώθηκε και υλοποιείται κατά τα τελευταία τέσσερα χρόνια, το νέο πρότυπο Ανάπτυξης που προτάσσεται είναι αυτό της Οικονομίας και της Κοινωνίας της Γνώσης, το οποίο έχει συμπεριληφθεί στο σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης που έχει διαμορφώσει η Κυβέρνηση.
Η προσήλωση σε αυτόν τον στόχο αποτυπώθηκε έμπρακτα με τη θέσπιση χαρτοφυλακίου για την Έρευνα και την Καινοτομία και με τη συνεχή αύξηση των δαπανών για Έρευνα & Ανάπτυξη (Ε&Α) από το 2015 παρά τις συνθήκες κρίσης που επικρατούσαν.

Και αυτό γιατί ισχυρή πεποίθησή μας είναι ότι, «Οι δαπάνες για την Έρευνα δεν είναι κόστος αλλά επένδυση». Επένδυση για το μέλλον της χώρας!
Χαρακτηριστικά αναφέρω ότι το 2017, οι δαπάνες για Ε&Α έφθασαν τα 2,03 δισ. €, ποσό ρεκόρ που αντιστοιχεί στο 1,13% του ΑΕΠ γεγονός που καταδεικνύει την στόχευση στην Οικονομία της Γνώσης. Αν συγκρίνουμε με το 2004, έτος επίπλαστης ευμάρειας και με πολύ μεγαλύτερο ΑΕΠ, οι δαπάνες για την Έρευνα

ήταν οι μισές (1δισ.€), στοιχείο ενδεικτικό για το αναπτυξιακό πρότυπο εκείνης της εποχής. Ένα πρότυπο ανάπτυξης που βασιζόταν στον καταναλωτισμό και το χρηματιστήριο με δανεικά.

Σήμερα η ερευνητική πολιτική που υλοποιείται βασίζεται σε δύο κύριους άξονες. Αφενός στηρίζουμε την Έρευνα που αποκρίνεται στις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς και της κοινωνίας. Πρόκειται για την Έρευνα που έχει άμεσα αποτελέσματα (2-3 χρόνια), καλύπτει τις σημερινές ανάγκες και στηρίζει την υπάρχουσα Οικονομία. Αφετέρου, ενισχύουμε το είδος της Έρευνας που συχνά απαξιώνεται, δηλαδή την Έρευνα που προέρχεται από επιστημονική περιέργεια (curiosity-driven). Αυτή η Έρευνα που έχει μακροπρόθεσμο και προσθετικό χαρακτήρα και ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στον μετασχηματισμό της Οικονομίας. Και οι δύο αυτοί άξονες βρίσκονται στον πυρήνα της διαδικασίας για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας με βάση την Οικονομία της Γνώσης.

Για την επίτευξη των παραπάνω έχουμε σχεδιάσει και υλοποιούμε τρεις κύκλους δράσεων που απευθύνονται τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Ψηλά στην ατζέντα της Κυβέρνησης βρίσκεται η στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, η ανάσχεση του braindrain και του brainwaste που δεκαπλασιάστηκαν στα χρόνια της κρίσης. Το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) παίζει κεντρικό ρόλο στην κατεύθυνση αυτή. Ήδη έχουμε τα πρώτα θετικά αποτελέσματα από τις δράσεις του.

Ένας δεύτερος κύκλος δράσεων εστιάζει στην ενίσχυση της υγιούς καινοτόμου επιχειρηματικότητας με τρόπο συστηματικό και συνεπή που δημιουργεί ευκαιρίες προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες της οικονομίας που έχουν προκύψει από την κρίση. Στο επίκεντρο αυτών των δράσεων βρίσκεται το Πρόγραμμα «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ», που υλοποιείται από τη ΓΓΕΤ, στο πλαίσιο του οποίου το 2018 συμβασιοποιήθηκαν 360 εκ. € σε 576 συνεργατικά έργα μεταξύ ΑΕΙ, ΤΕΙ και επιχειρήσεων. 141 νέες επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν μέσα στην κρίση, ενισχύθηκαν από αυτό το πρόγραμμα. Να αναφέρω επίσης το Υπερταμείο Επιχειρηματικών Συμμετοχών Equifund για τη δημιουργία και τη χρηματοδότηση νέων καινοτόμων επιχειρήσεων.
Τέλος, έχουν σχεδιασθεί και υλοποιούνται δράσεις που εμπνέουν τους νέους επιστήμονες και έχουν σαφές κοινωνικό αποτύπωμα. Πρόκειται για Εμβληματικές Πρωτοβουλίες που διαμορφώνει και συντονίζει η Πολιτεία με τη δημιουργία Εθνικών Δικτύων σε επιλεγμένους τομείς.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει στη σύσταση των Εθνικών Δικτύων Ιατρικής Ακριβείας στους τομείς της Ογκολογίας, των κληρονομικών Καρδιολογικών νοσημάτων και

των Νευροεκφυλιστικών παθήσεων. Στα Δίκτυα αυτά συστρατεύονται οι δυνάμεις που διαθέτει η χώρα με στόχο η Έρευνα να μεταφραστεί σε κλινικές εφαρμογές για την πρόληψη και εξατομικευμένη θεραπεία. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, στόχος είναι η έγκαιρη διάγνωση και η εξατομικευμένη θεραπεία, να είναι προσβάσιμες από το Δημόσιο Σύστημα Υγείας προς όφελος όλων των πολιτών που τις έχουν ανάγκη. Ταυτόχρονα, η χώρα από απλός παρατηρητής γίνεται συνδιαμορφωτής των διεθνών εξελίξεων στους τομείς αυτούς. Συνοψίζοντας, η ερευνητική πολιτική που υλοποιείται προωθεί μία ολιστική, συγκροτημένη και συστηματική, βήμα προς βήμα προσέγγιση προς την Οικονομία της Γνώσης με στόχο τη δίκαιη Ανάπτυξη για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος».